

Deze kan dus alleen twijfelachtig zijn in ww. waarin *b*, *d* of *g* tot *p*, *t* of *ch* verhard worden. Wat de *b* en *d* aangaat, behoeft men een w. slechts te verlengen door er een of anderen buigingsuitg. aan te voegen, om terstond te weten welke letter men bezigen moet. In *brood*, b. v., hoor ik den eindklank *t*, maar verleng ik het tot *brooden*, dan weet ik dat ik met *d* spellen moet. Zoo kan ik uit *gereeder*, *krabben*, *ribben*, *steden* enz. te weten komen, dat ik *gereed*, *hij krabt*, *een rib*, *de stad* met *d* en *b* schrijven moet; terwijl *kluiten*, *stippen*, *schapen* mij even zeker naar een enkelv. *kluit*, *stip*, *schaap* verwijzen. Hetzelfde middel geeft ook ten opzichte van *g* of *ch* de noodige inlichting, wanneer zij als sluitletter voorkomt; immers het mrv. *troggen*, *vlaggen*, *dragen*, leert mij *trog*, *vlag*, *draagt* schrijven. Wanneer de keelklank op *t* stuit, neemt men de afl. te baat, en schrijft *bragt* van *brenge*, en *dacht* van *denke*; *betigten* van *tijge*; *dig* van *dijge*; maar *dicht* van *denke* enz. Ook hetgeen § 307 van de verwisseling van *k*, *p*, *f*, met *ch* gezegd is, komt ons hier te stade. Wij schrijven dan *echter*, *gracht*, *lucht*, omdat men oulings *ester*, *grast*, *luft* zeide; *nicht* uit *nifte* of *nefte*, het V. van *neef*; *zacht* en *zucht* om het H. D. *sanft* en *Seufzer*; zoo ook *verknocht* van *knoopen*, *gezocht* van *zoeken*.

In de meeste gevallen kan men vóór *t* veilig *ch* gebruiken, wanneer de naaste afl. ons niet tot *g* verwijst: *knecht*, *dochter*.

Ook *ng* gaat somtijds tot *nk* over, maar meestal heeft men dan de uitspr. tot gids: *aanvankelijk*, *gevankelijk*, *koninklijk*; of men raadpleegt een verlengden vorm: *dringen*, *zingen*, *plengen* verwijzen wij naar de *g*, in *dringt*, *zingt*, *plengt*; hoewel de *g* buitendien in deze ww. niet volkomen als *k* luidt.

TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

VERDUBBELING VAN SCHRIFTTEKENEN.

Vokaalverdubbeling in het algemeen.

317. Het algemeene over dit onderw. bepaalt zich tot deze hoofdbijzonderheden:

*M

a. Elke korte kl., in het midden van eene lettergr., is enkel: *val, vet, bid, tot, nut.*

b. Elke lange kl., in het midden van eene lettergr., is dubbel: *paal, heel, mijt, droog, zuur.*

c. Aan het einde van eene lettergr. worden *a* en *u* nooit verdubbeld, zoo komt van *kaal, kaler, van zuur, bezuren.*

d. Wanneer *o* of *e* aan het einde van eene lettergr. staan, dan moet het uit de afl. blijken, of zij al dan niet verdubbeld worden. Wij zullen over de verdubbeling van *o* en *e* eenige regels trachten te ontwerpen, zonder ons, gelijk onze voorgangers in dit vak, op eene gewestelijke uitspr. te beroepen, die wij wel als aanleidende oorzaak der spelling erkennen, maar als kenmerk of rigtsnoer, om redenen boven vermeld (§ 44), niet kunnen aanbevelen.

Regels over de spelling van ww. waarin e of o aan het einde van eene lettergr. staat.

318. Schrijf met enkele klinkers alle ongelijkvl. *wkww.* en *ww.* daarvan afgeleid, als ook gelijkvl. *wkww.*, die eertijds ongelijkvl. waren, gelijk *wreken.*

2. Schrijf met eene enkele *e* of *o* alle *ww.* die in den onverbogen vorm een korten klinker hebben, als *bevelen* van *bevel*, *schoten* van *schot*, of die in het gewone taalgebr. verkorting dulden: *tevens, teffens; boter, botter*; zoo ook *zeven* mrv. van *zeef* of *zift*, *tegel, tighel* enz.

3. Schrijf met enkele *e* of *o* alle *ww.* waarin die klinken weleens met *eu* verwisseld worden: *spelen, speulen; honig, heunig; noten, neuten* enz.

4. Schrijf met enkele *e* of *o* *ww.* van vreemde talen ontleend: *glorie, negotie, mode, criminele* regtspleging, *profeten* enz.

Zonder uit die *ww.* die in het oorspr. *au* hebben: *verpoozen* van *pausa.*

5. Schrijf met eene enkele *e* den uitg. *heden*, mrv. van *heid*, en den basterduitg. *eren*, als *proberen, regeren* enz.

6. Verdubbel de *o* in *ww.* die in het H. D. *au* hebben: *boomen, Bäume; doopen, taufen*, in het mrv. van den uitg. *loos*, en in samenstellingen met *genoot*, als *huisgenoot, dischgenoot.*

7. Schrijf *ee* wanneer de vokaalkl. bij ons of bij de

Duitschers met *ei* verwisseld wordt: *teeken, teiken; weenen, H. D. weinen* Uitz.: *zelen, strepen*.

8. Ook in het mrv. van den uitg. *eel: tooneelen, juweelen, enz.*

Toegift op de bovenstaande regels.

319. De bovenstaande regels bevatten niets dat niet reeds bij Ten Kate te vinden is. Voor den beoefenaar van het H. D. zullen wij er nog twee regels bijvoegen, die het tiental volmaken:

9. Schrijf eene enkele *e* in ww. die in het H. D. eene enkele *e*, of ook wel eene korte *i* hebben, dat is waar de *e* niet door *h*, het teeken der verlenging in die taal, gevolgd wordt: *beker, Becher; ketel, Kessel, hemel, Himmel*. Uitz.: *Heeren, Herren*.

10. Schrijf eene enkele *o* waar in het H. D. eene korte *o* of ook wel *u* staat: *koken, kochen; hopen, hoffen; schole, Schule; vore, Furche* enz.

Verdubbeling van medeklinkers.

320. Dubbele medeklinkers kunnen alleen achter korte klinkers voorkomen. De uitspr. leert ons dus *asem, wasem, geesel, dwaselijk, huiselijk, pauselijk, wijze-lijk, ijselijk* enz. schrijven, en omgekeerd: *passen, bessen, missen, vossen, kussen*.¹

Ch en *sch* worden niet door zich zelven, maar door *g* en *s* verdubbeld; men schrijve dus met verdubbeling om den korten klinker: *ligchaam, lagchen, pogchen, kugchen; wasschen, flesschen, bosschen, musschen; daarentegen* zonder verdubbeling: *loochenen, huichelaar, eischen, hijschen, krijschen, ruischen* enz.

NG. wordt niet verdubbeld.

¹ Door dit eenvoudig beginsel aan te nemen, vervalt de vraag, of men nog, gelijk weleer, *huisselijk, wijselijk* enz. schrijven zal. Dat de enkele klinker aanleiding geven zou tot eene onjuiste uitspr. behoeft men niet te vreezen mits men naar eisch der zamenstelling afdeele; (Zie hierover § 335); en met de *e*, als eene ingelaschte hulpletter, niet te veel complimenten make (§ 325).

Enkele en dubbele o en e volgens Siegenbeek, met verwijzing naar de bovenstaande regels.

Aalgeeren, mrv.
abeelen, mrv. (8)
abrikozen, mrv. (4)
alleenig (7)
apo theker (4)

Barbeelen, mrv. (8)
bede (1)
bedelaar (1)
beëedigen (7)
beenen, mrv. (7)

beeren, mrv. (7)	demoed (9)
beten, mrv., hap (1)	deren
beeten, mrv., wortel	deesem (7)
begeeren	dojer (10)
behooren	doler
bejegenen (9)	doodelijk
bekeeren	doover, comp. (6)
beker (9)	doopeling (6)
bekoren	doozen, mrv.
beloven (2)	dooven, wkw., (6)
besteden (2)	doren of doorn (10)
beter (2)	drevel (1)
bevelen, mrv. (2)	droogen, uitz. op (10)
beven (2)	droomen (6)
bever, dier	dweepen
beweren	Edeler, comp. (9)
bezeeren	edik (9)
bezem (3)	eeren
bezig (1)	egel (9)
bézie of bes (2)	eland (9)
bleeken (7)	Fezikken
bleeker, comp. (7)	fleemen
bloeder, comp., uitz. op (3)	folie (4)
blooter, comp.	foolen
blozen (2)	Geboden, mrv. (2)
bode	gedoogen
bodem	geler, comp. (9)
boomen, mrv. (6)	gene, voorn. w. (9)
boonen, mrv.	geenerlei (7)
bozen, mrv.	geesel (7)
boozer, comp.	geleden, v. <i>lijden</i> , oul. <i>gaan</i> , (1)
booten, mrv.	gewoner, comp. (3)
boren, wkw.	gloren (4)
boter (2)	glorie (4)
boven (2)	goochelen (6)
brooden, mrv.	goore, V., van het bijv. goor
Cedel (4)	goten, mrv. (3)
ceder (4)	grepen, mrv. (1)
Deegen, mrv. (7)	gretig, mrv. (1)
deelen, mrv., planken en ge-	grooter, comp.
deelten (7)	grovelijk (2)
Denen, mrv., volksnaam	Heden
dege, in <i>ter dege</i> (3)	heeler, comp. (7)
degelijk (3)	heelen (7)
degen (9)	heepen, mrv.
deken (2)	heer, liever heir

heeren, mrv., uitz. op (9)
 heeter, comp. (7)
 heeten, zoowel heet maken
 als noemen, (7)
 hekel (9)
 helen, verbergen (1)
 heler, comp. van heel, achter-
 houdend, ook zelfst. nmw. (1)
 hemel (9)
 henen (9)
 hevel (3)
 hevig (2)
 hooger, comp.
 hoopen, mrv. menigte (6)
 hooren
 hoozen, mrv.
 hoozen, wkw.
 hopen (10)
 horen of hoorn (10)
 horizon (4)
 horoskoop (4)
 hoveling (2)
 Jenever (4)
 joken, jeuken (3)
 joolen, mrv.
 jopen, mrv.
 Kantoren, mrv. (4)
 kastoren, mrv. (4)
 keelen, mrv., strook van eene
 plank
 keeren, mrv.
 keeten, mrv.
 kelen, mrv., ook wkw.
 kenen, mrv.
 kepen, mrv. (2)
 kegel (9)
 keker (4)
 kemel (4)
 kenen, wkw.
 keper
 ketel (9)
 ketelen, kittelen (2)
 keten (2)
 kevel (3)
 kever
 kevis

kleeden, mrv. (7)
 kleener, comp. (7)
 klepel (2)
 kleven (9)
 kleverig (9)
 kloker
 klooten, mrv.
 kloven, mrv. (1)
 kloven (1)
 kneden (9)
 knepen, mrv. (1)
 knevel (2)
 knoken, mrv. (2)
 knooopen, mrv.
 kogel (10)
 koken (10)
 koker
 kometen, mrv. (4)
 koning (3)
 kolen, mrv., coals
 koolen, mrv., cabbage
 koonen, mrv.
 koopen, uitz. op (1)
 koten, mrv.
 koper, metaal (10)
 koren (10)
 krakeelen, mrv. (8)
 kreken, mrv.
 krekel (9), H. D. Grille
 krepel (3)
 krevel
 kroonen, mrv.
 krotten, mrv. (4)
 kwe (9), H. D. Quitte
 kweeken
 kwenen, mrv.
 kwezel
 Leder (9)
 ledig (9)
 leeder, comp. (7)
 leelijk (7)
 leemen, wkw. en bijv. nmw. (7)
 leenen (7)
 leeper, comp.
 leeren
 leger (1)

leeken, mrv.	neger (4)
leken (2)	netel (9)
lenen, leunen (3)	nevel (9)
lepel (2)	nevans (2)
leven (9)	nooden, mrv.
lever (9)	noode, bijw.
leveren	nooden, wkw.
logen, leugen (3)	noodigen
looden, bijv. nmw.	Oker
loogen (6)	olie (4)
loonen	oolijk
lopen, mrv. (maat)	oomen, mrv.
loopen (6)	ooren, mrv.
loozer, comp.	oorlogen, mrv.
loozen, mrv. v. d. uitg. <i>loos</i>	Patronen, mrv. (4)
loten, mrv. van lot (2)	pelen, mrv.
loover (6)	penen, mrv.
looner, comp.	peren, mrv. (9)
loten, wkw., ook mrv. v. loot	peten, mrv.
loven (2)	pezen, mrv.
lozen (2)	pegel
Majoren, mrv. (4)	pekel
matrozen, mrv.	peluw (3)
mede, met (2)	peper (9)
mede	personen, mrv. (4)
meede, meekrap	peterselie (9)
meenen (7)	pharizeër (4)
meeren, wkw.	pistolen, mrv. (4)
meezen, mrv. (7)	planeten, mrv. (4)
meren, mrv.	plegen, bedrijven
meten, mrv. (1)	ploten
melig	poëten, mrv. (4)
memelig	pogen
menie (4)	poken, mrv.
menig (2)	polen, mrv., aspunt en Polak
meter (1)	poozen, mrv., uitz. op (4)
mogen (3)	pooten, mrv., voet van een
moker	dier
molen (3)	poten, mrv., jonge boompje
moolik	preken, mrv. (4)
mooten, mrv.	prevelen
Neder	Rede (9)
neven, mrv. (2)	reden
nepen, mrv. (1)	ree, hinde
neten, mrv. (9)	reede, reê, voor schepen
negen, telw.	reeden (7)

reeder (7)
 reven, mrv. (3)
 reken, mrv.
 reepen, mrv. (7)
 reten, mrv. (1)
 regel (4)
 regen (9)
 rekel (9)
 rekenen (9)
 repel
 reven (3)
 riolen, mrv. (4)
 rooder, comp.
 roven, mrv.
 roken, mrv., hooistapel
 rooken (6)
 roomen, wkw.
 rozen, mrv.
 rooven, wkw. (6)
 Schedel
 scheede (7)
 scheever, comp.
 scheelen, mrv., haarscheel
 schelen, mrv., deksel (2)
 schelen, wkw. (2)
 scheler, comp.
 scheenen
 schemeren (9)
 schepel (2)
 schepen, z. nmw. (4)
 schepen, wkw. (2)
 scholen (10)
 schoven, mrv. (1)
 schooten, mrv.
 schoten, mrv., schot (2)
 schooverzeil
 schoren, mrv.
 schotel (2)
 schrede (9)
 schreven, mrv. (1)
 schrepel (1)
 schroken (3)
 schromen (3)
 sedert
 sirenen, mrv. (4)
 siropen, mrv. (4)

slede (9)
 slepen, mrv. en wkw. (9)
 sleten, mrv. (1)
 slegel (1)
 sleter (1)
 sloven, mrv. (2)
 sloopen, mrv.
 slooten, mrv. van sloot.
 sloren (3)
 sloten, mrv. vanslot (2)
 smeden, mrv. en wkw. (2)
 smeeken (7)
 smeren
 smoken
 smoren
 snede (2)
 sneven (3)
 snooder, comp.
 sober (4)
 specie (4)
 spenen, mrv. en wkw.
 spelen, mrv. en wkw. (3)
 speten, mrv. (2)
 spleten, mrv. (2)
 spoken, mrv. en wkw. (10)
 sporen, mrv. en wkw. (3)
 stede (2)
 stegen, mrv. (2)
 stelen, mrv.
 steenen, mrv. 7
 stegel
 stekel
 stenen, wkw. (3)
 stevel (1)
 steven
 stoken
 stomen
 stoven, mrv. en wkw. (10)
 stolen, mrv. (4)
 stoopen, mrv.
 stooten, uitz. op (1)
 storen (3)
 streken, mrv.
 streelen,
 strepen, mrv. en wkw., uitz.
 op (7)

streven (9)	vlegel (3)
stroo	vloo
strooken, mrv. en wkw.	vloten, mrv. (2)
stroomen, mrv. en wkw.	vogel (3)
stropen, mrv.	volen (3)
stroopen, wkw., rooven	voozer, comp.
synode (4)	vore (10)
synagoge (4)	voren, zekere visch
Teeder	vorig
teven, mrv.	vrede
teekenen, mrv. en wkw. (7)	vreezen
teenen, mrv.	vrolijk
teenen, bijv. nmw.	vromer, comp. (10)
teezen, wkw.	Weder, zelfst. nmw. (9)
tegel	weder, bijw.
tegen, (3)	wee
telen, wkw.	weede
temen, wkw.	weeker, comp. (7)
tepel, (2)	weeken, wkw. (7)
teren, in alle beteekenissen	weenen (7)
tevens, (2)	weezen, mrv. (7)
togen, mrv. (3)	wegen, mrv. (2)
toogen, wkw.	wege (9)
toomen, mrv. en wkw. (6)	wegens (1 of 2)
toonen, mrv. en wkw.	weken, mrv.
toten, mrv.	welig (2)
tooveren (6)	wemelen (9)
topaas (4)	wereld (9)
toren (10)	weren
totebel	weven (9 ook 1)
trede (1)	wezel
troonen, mrv. en wkw.	wezen (1)
twee (7)	wonen (3)
Veder (9)	Zede (9)
veete	zelen, mrv., uitz. op (7)
vegen, mrv. en wkw. (9)	zeepen (7)
vele, mrv. (3)	zeeren, mrv.
veenen, mrv.	zeever
veren, mrv. in alle bet.	zege
velen, wkw.	zegel (4)
veluwe	zegen, a. bet., (9)
verdedigen	zeker
veter	zemel
vezel	zenuw (9)
violen, mrv., alle bet. (4)	zetel (9)
vleten, mrv.	zeven, telw. (3)

zeven, mrv. (2)	zweiden (9)
zode (1)	zweemen
zogen (1)	zweepen (7), Schweif, een staart
zomer (10)	zweeten
zolen, mrv. en wkw.	zweren, mrv. (1)
zoomen, mrv. en wkw. (6)	zweven (9)
zonen, mrv. (3)	

EEN EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

INLASSCHING VAN LETTERS VOORNAMELIJK IN ZAMENSTELLINGEN.

J als overgangslatter.

321. De *j* wordt achter tweeklanken, waarvan de laatste letter *i* is, ingevoegd als overgangslatter tot de doffe *e*: vandaar de spelling *bloeyen*, *kraaijen*, *waaijen*, *hooijen*, terwijl men *bloei* en hij *bloeit*, *kraai* en hij *kraait* enz. zonder *j* schrijft. Daarom ook *eijeren* mrv. van *ei*, en *luijer* vergr. trap van *lui* enz.

Op dezelfde wijs is de *w* oulings achter de *u* ingevoegd, en heeft zich naderhand ook aan den onverbogen vorm des woords gehecht. Onze voorouders schreven *vrou*, *vrcuwen*; *spreeu*, *spreeuwen* enz.

Dat men *koeijen* en *vlooijen* schrijft, komt van het enkelv. der gemeen-zame spr. *koei*, *vlooi*. De ouden zeiden *koeenen*, b. v.: "*Die wijn is voer die koeenen niet gewassen.*" Zie G. J. Meijers Oude Nederl. Spreuken en Spreekww.

Invoeging van t.

322. Dit onderw. is § 304 reeds aangeroerd. Houdt men zich in dezen aan den regel: *Schrijf gelijk gij spreekt*, dan zal men zonder aarzelen *mijnenthalve*, *uwenthalve*, *mijnentwege*, *harentwege*; ook om *uwentwil* om *onzentwil*, en nog liever met de verzachtende *e*, om *uwentwille* enz., schrijven. Dan schrijft men ook *verbindtenis*, *beeldtenis*, *gebeurtenis* met *t*, en *geschiedenis*, *behoudenis*, *belijdenis* zonder *t*, al zou men er geen andere reden voor weten.

Dat men *gesteltenis* en *ontsteltenis* en niet *gesteldtenis*, naar de analogie van *beeldtenis* schrijft, hiervan ligt de oorzaak waarschijnlijk in *gestalte*.